

SI 27 Sigtuna, Kv. Trädgårdsmästaren 9–10

Litteratur: H. Gustavson, Arbetet vid Runverket, Stockholm. Nytt om runer 6 (1991), s. 18, Personnamn i inskrifterna på runföremålen från Sigtuna, i: Namn på stort och smått. Vänskrift till Staffan Nyström den 11 december 2012 (2012), s. 106; M. Åhlén, Runfynd 1989 och 1990, i: Fornvännen 87 (1992), s. 161; M. Källström, Birka, Sigtuna – och Medelpad, Glimtar från tre vikingatida skriftmiljöer, i: A-C. Edlund et al. (red.), Vernacular Literacies – Past, Present and Future (2014), s. 116.

Äldre avbildningar: M. Åhlén, a.a. s. 161.

Signum i Samnordisk runtextdatabas: U Fv1992;161B

En ländkota av nöt med runinskrifter på båda sidor påträffades vid arkeologisk undersökning år 1989 i kv. Trädgårdsmästaren 9–10 (Ruta H6:8. Fyndnummer 11901). Fyndet gjordes i ett hörnhärdshus (Hus 129a) enligt undersökningsrapporten A. Wikström et al., Fem stadsgårdar (2011), s. 72. Datering till 1050–1075 (fas 4).

Kotans längd är 92 mm, bredd 20 mm och tjocklek 7 mm. Den bär inskrift på båda sidor. Inskriften på sida A är 22 mm lång och på sida B 65 mm. Runhöjd 14 mm (4 l).

Fig. 1. Sida A av runbenet SI 27 från kv. Trädgårdsmästaren 9–10. Foto Bengt A. Lundberg 1989/ Riksantikvarieämbetet.

Fig. 2. Sida B av Runbenet SI 27 från kv. Trädgårdsmästaren 9–10. Foto Bengt A. Lundberg 1989/ Riksantikvarieämbetet.

Runristade lösföremål från Sigtuna

Sl 27 Sigtuna, Kv. Trädgårdsmästaren 9–10

Fig. 5. Detalj av runföljden 1–5 **purli** på A-sidan. Foto Magnus Källström 2018.

Inskrift:

Sida A:

purli

⁵

Pōrli.

»Torle.»

Sida B:

...--**r** × **-a**-- × **fyr**t × **ulr**...

10

15

... *fōrt* ...

»... *fōrt* ...»

Till läsningen: (Sida A:) 1 **p** har mindre runhöjd än de övriga runorna. Toppen av bistaven i 2 **u** når inte huvudstaven, dess nedre del svängar svagt in mot huvudstavens bas. Basen av huvudstaven når inte ner till jämnhöjd med bistavens nedre spets. 3 **r** har öppen form, likaså 16 och 20 **r**. På ristningsytan mellan 5 **i** och högra brottkanten finns inga spår av någon ristning. (Sida B:) 20 mm innanför den vänstra smalsidan finns nederdelarna av två lodrätt skurna stavar, 3 mm långa. Den första är något vittringsskadad. 4 mm till höger om den andra staven finns nederdelen, 4 mm, av en lodrät skuren stav samt drygt 5 mm till höger om den nederdelen av en stav, 5 mm lång, som lutar något åt vänster. De två stavarne kan vara rester av en **r**-runa. Av det kryssformade skiljetecknet återstår de två nedre spetsarna. Runa 9 består av nedre delen av en huvudstav, 8 mm lång. Upptill till vänster och alldeles i brott-

kanten finns något som kan vara spetsen av en bistav snett nedåt vänster bevarad. Det skulle i så fall kunna handla om en **a**-runa, men eftersom den följande runan är **a**, verkar **h** sannolikare. 10 **a** är säker. Övre hälften av huvudstaven är borta, men bistaven skjuter över så mycket på höger sida att den rimligtvis har varit dubbelsidig. Runorna 11 och 12 består av den nedre delen av två lodräta huvudstavar utan spår av bistavar. I det kryssformade skiljetecknet efter runa 12 saknas de övre spetsarna. En vågrät spricka går genom runorna mellan skiljetecknet och den högra smalsidan. Runa 14 **y** är stungen med en tydlig punkt. Dubbelsidig bistav i 16 **t**. Skiljetecken i form av ett kryss efter denna runa. Bistaven i 18 **l** har skurits två gånger. Ett 9 mm långt ganska brett lodrätt streck intill bistaven är av annan karaktär än linjerna i runorna. Ett liknande lodrätt streck går genom bistaven i 19 **r**. Dessa två linjer har uppenbarligen tillkommit i ett senare skede, kanske i ett försök att skära av ett stycke av benet. Därefter finns inga spår av runor. Avståndet till brottkanten är endast 5 mm och det är därför möjligt att inskriften har haft en fortsättning.

Det är tilltalande att i likhet med Åhlén (1992 s. 161) tolka runföljden 1–5 **purli** som en kortform **pōrli** till det sammansatta mansnamnet **pōrlæifr**. Så har även det *Torle* som finns belagt 1541 som namn på en borgare i Kalmar uppfattats (se I. Modéer, Östsmåländska bondenamn från 1500-talet, i: Personnamn från medeltid och 1500-tal (1957), s. 67 f.).

Inskriften på B-sidan har bestått av minst fyra ord, där dock endast 13–16 **fyrt** är fullständigt bevarat. Det ligger nära till hands att uppfatta detta som pret. part. *fōrt* av verbet *fōra* 'föra'. Eftersom 9 eventuellt kan ha varit **h** är det frestande att uppfatta detta som en form av hjälpverbet *hafa*. Detta måste i så fall ha haft formen **ha[fi]** och alltså svarat mot 3. pers. pres. konj. Mot denna suppling talar dock avståndet mellan de två sista stavarna (runa 11–12), som ser ut att ha stått för tätt för att ge plats för bistavar till en **f**-runa. Samtidigt framgår det av den oskadade ytan ovanför runa 12 att dessa runor förmodligen varit lägre än de följande runorna (se fig. 5). Om detta är riktigt ligger det nära till hands att uppfatta runorna 1–3 **...--r** och 17–19 **ulr...** som subjekt resp. objekt. Ingen av dessa runföljder går dock att rekonstruera, men en möjlighet är att det sistnämnda kan ha utgjort en sammansättning med ordet fvn. *ull*, fsv. *ul* f. 'ull'.

Det är inte omöjligt att inskriften på Sl 27 kan ha utgjort ett primitivt brev. *pōrli* kan i så fall vara namnet på den som meddelandet riktade sig till, medan baksidan har upptagits av själva meddelandet.

Runristade lösföremål från Sigtuna

Sl 27 Sigtuna, Kv. Trädgårdsmästaren 9–10

Fig. 4. Detalj av inskriften på B-sidan med runorna 6–9 ...--ᚦ × -. Foto Magnus Källström 2018.

Fig. 5. Detalj av inskriften på B-sidan med runorna 9–14 × -ᚦ-- × ƿ. Foto Magnus Källström 2018.

Fig. 6. Detalj av inskriften på B-sidan med runorna 14–19 - × **fyrt** × **ulr**.... Notera de två lodräta skärmärkena upptill till höger Foto Magnus Källström 2018.